

แรงจูงใจในการสูบบุหรี่และความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชาย ที่สมาชิกครอบครัวสูบบุหรี่

Smoking Motivation and Non-Smoking Intention among Boy Students with a Smoking Family Member

ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล, พย.ม.^{1*} วันเพ็ญ รักษ์ปางชน, พย.ม.²

Chadaporn Wattanawilai, M.N.S., Wanphen Rakpuangchon, M.N.S.

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบรรยายแรงจูงใจในการสูบบุหรี่และพฤติกรรมตามแผนความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่ ผู้ให้ข้อมูลคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 20 คน เป็นนักเรียนชายที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายก เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน 2559 โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล จำนวน 3 ครั้ง ห่างกันครั้งละ 1 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการสูบบุหรี่มาจาก 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ความอยากรู้อยากลอง ได้แก่ ลองเลียนแบบ เข้าถึงบุหรี่ง่าย และแสดงความเท่ และ 2) ยอมรับว่าผู้ใหญ่สูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติ พฤติกรรมความตั้งใจไม่สูบบุหรี่มี 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การควบคุมตนเอง ได้แก่ ตั้งใจอยู่ให้ห่าง และการเห็นโทษของบุหรี่ และ 2) การควบคุมจากครอบครัวและชุมชน ได้แก่ การสูบบุหรี่เป็นการทำความผิดต่อพ่อแม่ และวางเป้าหมายในชีวิต ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปพัฒนาแนวทางการลดอัตราการสูบบุหรี่ในเยาวชนโดยการลดแรงจูงใจ และเสริมสร้างพฤติกรรมความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ นอกจากนี้ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมตามแผนความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ในเยาวชนที่มีครอบครัวสูบบุหรี่ต่อไป

คำสำคัญ: แรงจูงใจในการสูบบุหรี่, พฤติกรรมความตั้งใจไม่สูบบุหรี่, นักเรียนชาย, สมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่

Abstract

This qualitative approach aimed to describe motivation of smoking and non-smoking intention among boy students who have a smoking family member. A purpose sampling was used to recruit participants of 20 boys who were studying in grade 6 of an elementary school in Nakhon Nayok province. Research instruments included a demographic data form and a semi-structured interview developed by the researcher were used to collect the data. Data collection was carried out from February to April 2016 by using individual in-depth interview for 3 times with one week apart. Content analysis was used to analyze the data.

The results revealed that motivation of smoking was acquired from to 2 main themes. There were 1) curiosity and wanted to try such as imitation, ease of cigarette accessibility, and attractiveness, and 2) acceptance for adult smoking as normal. Non-smoking intention consisted of two main issues. There were 1) self-controlled included intention to stay away and perception of smoking hazards, and 2) controlling from family and community such as smoking as offense against their parents and setting up a goal in their life. These findings could be utilized to develop strategies to reduce smoking rate

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และ ² อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* ผู้เขียนหลัก (Corresponding author) e-mail: chadaporn@swu.ac.th

among youth by reducing smoking motivation and strengthening non-smoking intension. Additionally, an action research would be implemented to enhance non-smoking intention planned behavior among youths who have a smoking family member.

Key words: Smoking motivation, non-smoking intention, boy students, smoking family member

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บุหรี่เป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่ก่อให้เกิดโรคร้ายทั้งที่ทุกข์ทรมานและนำไปสู่ความพิการ เสื่อมสมรรถภาพ เช่น โรคมะเร็ง โรคปอด โรคถุงลมโป่งพองและโรคหัวใจ เป็นต้น ปัจจุบันประชากรมากกว่า 5 ล้านคน ตายด้วยโรครังคัง (สุพาณี เสนาดีสัย และสุรินธร กลัมพากรม, 2555) องค์การอนามัยโลกจึงได้ร่วมมือกับนานาประเทศ คิดค้นมาตรการ และกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อลดอัตราการสูบบุหรี่ โดยพยายามลดละเลิกการสูบบุหรี่ในผู้ที่สูบกัา และหาทางลดอัตราการสูบบุหรี่ใหม่ในกลุ่มที่ยังไม่เคยสูบบาก่อน อย่างไรก็ตาม การสำรวจอัตราการสูบบุหรี่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558) พบว่า พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปในปี 2557 มีอัตราการสูบบัเพิ่มขึ้จากปี 2556 คือจากร้อยละ 19.9 เป็นร้อยละ 20.7 โดยเพิ่มขึ้นทั้งชายและหญิง ในผู้ชายจากร้อยละ 39.0 เป็น 40.5 ส่วนผู้หญิงเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.1 เป็น 2.2 และช่วงอายุที่เยาวชนเริ่มทดลองสูบบุหรี่มากที่สุดคืออายุ 13-14 ปี

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเริ่มสูบบุหรี่ของวัยรุ่น มีการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่มีผลต่อการเริ่มสูบบุหรี่ และเป็นปัจจัยทำนายการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นได้ (Liao, Huang, Huh, Pentz, & Chou, 2013) ส่วนการศึกษาปัจจัยทางด้านบุคลิกลักษณะ โดย วันเพ็ญ ฐฤกิตต์วัฒนการ และรพีภรณ์ เปี่ยมพีช (2555) พบว่า วัยรุ่นชายที่สูบบุหรี่มีลักษณะพฤติกรรมไม่ชอบเผชิญกับความจริงและมีแนวโน้มที่จะแยกตัว ชอบคิดเพื่อฝัน มีภาวะซึมเศร้า ไม่พึงพอใจในชีวิตของตนเอง มองโลกแง่ร้าย ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และมีความกังวลเกี่ยวกับอาการทางกาย นอนไม่หลับ นอกจากนี้ การศึกษาของ Smith, Bean, Mitchell, Speizer and Fries (2007) พบว่าวัยรุ่น

ที่มีความมั่นใจในตนเองต่ำ ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับประโยชน์และโทษของพฤติกรรมน้อยจะมีอัตราการสูบบุหรี่สูงกว่ากลุ่มที่มีความมั่นใจในตนเองสูง

จากแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ของ Ajzen (2011) กล่าวว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมตามความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคล ประกอบด้วยความเชื่อเกี่ยวกับผลลัพธ์ของการมีพฤติกรรม ร่วมกับการประเมินคุณค่าของผลลัพธ์นั้น การรับรู้หรือเชื่อว่าสิ่งคมอาจกดดันให้ทำหรือไม่ทำในสิ่งนั้น ๆ และแรงจูงใจที่จะคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการมีพฤติกรรม และความเชื่อในการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ และความพร้อมที่จะทำพฤติกรรมนั้น จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว หากวัยรุ่นชายที่ครอบครัวมีพฤติกรรมสูบบุหรี่จะมีความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ จะต้องใช้ความเชื่อว่าตนมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้และมีโอกาสประสบผลสำเร็จและมีความพร้อมที่จะทำพฤติกรรมไม่สูบบุหรี่

การไม่สูบบุหรี่จึงเป็นงานที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องพยายามค้นหาวิธีการและส่งเสริมให้วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง ไม่เข้าไปข้องเกี่ยวกับบุหรี่ ดังนั้นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจในการสูบบุหรี่และความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชาย ว่าเกิดจากอิทธิพลหรือจากสิ่งใดโดยเฉพาะ วัยรุ่นชายที่มีบริบทความเสี่ยงสูง คือ มีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ เพื่อให้ชุมชน สังคมมีแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นตอนต้น รวมทั้งเพื่อให้บุคลากรทางด้านสุขภาพสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันการเริ่มสูบบุหรี่ในวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงที่มีสมาชิกครอบครัวสูบบุหรี่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อบรรยายแรงจูงใจในการสูบบุหรี่และลักษณะพฤติกรรมตามแผนความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ของ Ajzen (2011) โดยมองว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมได้โดย้อมต้องมีสาเหตุ สาเหตุดังกล่าว

ได้แก่ ทศนคติที่มีต่อพฤติกรรมนั้น การคล้อยตามอิทธิพลของครอบครัวทั้งใกล้และไกลและการรับรู้หรือเชื่อว่าตนสามารถแสดงพฤติกรรมได้จริงและมีโอกาสประสบความสำเร็จ ความตั้งใจสูบบุหรี่หรือไม่สูบบุหรี่ เป็นการพิจารณาด้วยตนเองของนักเรียนชั้นประถมที่อาจเกิดจากการคล้อยตามคนใกล้ตัวคือ บิดา มารดา คนในครอบครัว และเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะทำพฤติกรรมตามความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ต้องมีการกระทำหรือการแสดงออกหรือการตอบสนองอย่างไร เพื่อให้สามารถเกิดพฤติกรรมตามแผนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ถึง 30 เมษายน 2559

ผู้ให้ข้อมูล นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนอนุบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายก และผ่านการเข้าร่วมอบรมวิชาการในโครงการชุมชนไทยไร้ควันบุหรี่ ซึ่งจัดโดยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และเป็นนักเรียนที่มีบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ คัดเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยนัดชี้แจงกับรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเพื่อทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และแผนการดำเนินงานของการวิจัย หลังจากนั้นรองผู้อำนวยการโรงเรียนให้ครูประจำชั้นคัดเลือกนักเรียนไว้ 25 คน 1 สัปดาห์ถัดไปคณะผู้วิจัยขอนัดประชุมนักเรียนและผู้ปกครองเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองต้องยินยอมให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจและลงชื่อในแบบฟอร์มยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะออกจากกรเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ตลอดเวลาที่รู้สึกไม่พร้อมหรือไม่สบายใจ และการบันทึกเทปต้องได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลเสมอและสามารถขอหยุดการบันทึกได้ตลอดเวลา ซึ่งมีนักเรียนที่ผู้ปกครองยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยจนสิ้นสุดโครงการจำนวน 20 คน มีนักเรียนจำนวน 3 คน ขอลงตัวระหว่างการให้ข้อมูลครั้งที่ 2 และอีก 2 คน ถอนตัวในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยคือเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ โดยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยและทีมได้ผ่านการอบรมในหลักสูตร

การวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จำนวน 24 ชั่วโมง เพื่อให้การสัมภาษณ์ สังเกต และการปฏิบัติตนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครอบคลุมและเชื่อถือได้

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม อาชีพของบิดามารดา รายรับของนักเรียนต่อวัน บุคคลในครอบครัวที่สูบบุหรี่ และประสบการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียน

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structural interview) ที่สร้างโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์และการคล้อยตามการสูบบุหรี่จากสมาชิกในครอบครัว และแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมตามแผนความตั้งใจในการไม่สูบบุหรี่ การบันทึกภาคสนาม (field note) และการบันทึกเทปการสัมภาษณ์

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยใช้ความน่าเชื่อถือของงานวิจัยตามแนวทางการตรวจสอบ 7 ขั้นตอน ของกัลยา วิริยะ (2558) โดยทำทุกขั้นตอนให้เสร็จสิ้นในแต่ละครั้งที่สัมภาษณ์ก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ถอดเนื้อหาจากเทปสนทนาแบบคำต่อคำ (verbatim) 2) ผู้วิจัยอ่านบทสนทนาไปพร้อม ๆ กับการฟังเทปหลาย ๆ ครั้งเพื่อเข้าใจเนื้อหาสาระและอารมณ์ของผู้ร่วมสนทนา 3) สกัดใจความสำคัญ โดยมีขั้นตอนการทำดังนี้คือ อ่านบทสนทนาทุกคำ ทุกบรรทัด ชิดเส้นใต้คำที่สื่อถึงแรงจูงใจในการสูบบุหรี่และความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ เลือกเน้นคำที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน เขียนใจความสำคัญที่ตอบสนองความหมายนั้น ๆ จัดกลุ่มใจความสำคัญเหล่านั้นอีกครั้ง สุดท้ายจึงตั้งชื่อใจความสำคัญเหล่านั้นซึ่งตอบสนองเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบหรือตรวจสอบได้ตั้งแต่อ่านจบจนถึงตอนต้นกลับไปกลับมาได้อย่างลงตัว 4) ผู้วิจัยทั้ง 2 คน ร่วมกันตีความในความหมายที่ได้มาอย่างต่อเนื่องเพื่อยืนยันประเด็นหลักและประเด็นย่อยแล้วเขียนคำอธิบายในแต่ละครั้งที่สนทนา ร่วมกันให้ข้อสรุปเป็นร่างข้อค้นพบ 5) ผู้วิจัยนำประเด็นการตีความหมายไปอภิปรายร่วมกับผู้ให้ข้อมูล 6) นำกลับมาเขียนและแก้ไขข้อค้นพบที่ได้ นำกลับมาจัดกลุ่มหาข้อสรุป กำหนดประเด็นสำคัญ และ 7) ผู้วิจัยพยายามค้นหาความสัมพันธ์ของใจความสำคัญ

เหล่านั้น เขียนและแก้ไขจนได้ความหมายสุดท้ายที่แสดงถึงความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ เมื่อได้ข้อสรุปจากการศึกษา ผู้วิจัยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเห็นพ้องระหว่างบุคคลต่อข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC/E-231/2558 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลโดยหนังสือให้ความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยจะถูกเซ็นโดยนักเรียนเอง 1 ฉบับ แต่ผู้วิจัยอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ จึงต้องเซ็นให้ความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมอีก 1 ฉบับ การรักษาความลับโดยการระบุวันที่ เวลา ในการเก็บข้อมูลชัดเจน มีการสัมภาษณ์ในสถานที่ที่เป็นสัดส่วน ไม่มีผู้ปกครอง ครูหรือเพื่อนนักเรียนอยู่ด้วย ผู้ให้ข้อมูลสามารถยกเลิกการร่วมโครงการวิจัยนี้ได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ข้อมูลที่ได้ไม่มีการบันทึกชื่อ นามสกุล ที่อยู่ การบันทึกเทป และการบันทึกภาคสนามจะทำลายเมื่อรายงานการวิจัยได้รับการเผยแพร่เรียบร้อยแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกิดขึ้นที่โรงเรียนของผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายได้รับการสัมภาษณ์ช่วงเวลา 07.00 - 08.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนมาโรงเรียนก่อนเวลาเข้าเรียน โดยหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ร่วมวิจัย 1 คน แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม รับผิดชอบสัมภาษณ์นักเรียนคนเดิมทุกครั้ง เริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพให้บรรยากาศเป็นกันเอง ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ในแบบสอบถาม สัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อหาแรงจูงใจในการสูบบุหรี่และความหมายของความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ การสัมภาษณ์เจาะลึกเกิดขึ้น 3 ครั้ง ห่างกัน 1 สัปดาห์ โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละ ประมาณ 20-40 นาที การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 ใช้แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล และการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมกาสูบหรี่ของบุคคลในครอบครัว และประสบการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลมีเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ และพฤติกรรม ความเชื่อของความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ เช่น “เมื่อมีคนในครอบครัวสูบบุหรี่มีผลต่อความคิดความรู้สึกในการสูบบุหรี่เองของนักเรียนอย่างไร”

“นักเรียนเคยลองสูบบุหรี่เพราะสาเหตุใด” “อนาคตคิดว่า จะสูบบุหรี่หรือไม่” แล้วตามด้วยคำถามหลัก เช่น “นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจไม่สูบบุหรี่ นักเรียนพร้อมที่จะปฏิบัติได้โดยวิธีใดบ้าง อย่างไร” หลังการสัมภาษณ์ผู้วิจัยถอดเทป และทำการวิเคราะห์ประเด็นที่ค้นพบเพื่อหาจุดที่จะเจาะลึก ในการสนทนาครั้งที่ 2 ส่วนการสัมภาษณ์ในครั้งที่ 3 เป็นการสะท้อนข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งแรกและครั้งที่ 2 รวมทั้งสัมภาษณ์เพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ลักษณะของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 20 ราย อายุเฉลี่ย 11.9 ปี (SD = 0.45) มีช่วงอายุระหว่าง 11- 13 ปี ส่วนใหญ่อายุ 12 ปี (ร้อยละ 80) ผลการเรียนมีเกรดเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 3.00 มากที่สุดคือร้อยละ 50 เกรดเฉลี่ยสะสม 3.00-3.50 ร้อยละ 30 และเกรดเฉลี่ยสะสม 3.51 ขึ้นไป ร้อยละ 20 สมาชิกในครอบครัวที่สูบบุหรี่ส่วนใหญ่ คือบิดา (ร้อยละ 80) จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่สูบบุหรี่ เฉลี่ย 1.75 คน (SD = 0.91) ส่วนใหญ่มี 1 คน (ร้อยละ 50) และรองลงมา คือ 2 คน (ร้อยละ 30) และพบนักเรียน 1 คน (ร้อยละ 5) ที่มีจำนวนสมาชิกในบ้านสูบบุหรี่ถึง 4 คน ได้แก่ บิดา ปู่ อา และพี่ชาย ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 75 (15 คน) เคยลองสูบบุหรี่มาแล้ว 1-2 ครั้ง ในกลุ่มที่เคยลองสูบบุหรี่เมื่ออายุประมาณ 9 ปี หรืออยู่ในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 (ร้อยละ 66.67) มี 5 คน ที่ไม่เคยสูบบุหรี่เลย (ร้อยละ 25)

แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนที่มีสมาชิกในครอบครัวสูบบุหรี่

แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ความอยากสู้อยากลอง 2) ยอมรับว่าผู้ใหญ่สูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติ โดยรายละเอียดดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 ความอยากสู้อยากลอง

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงการสูบบุหรี่เพราะความอยากรู้อยากลอง ประกอบด้วยประเด็นย่อย คือ ลองเลียนแบบ เข้าถึงบุหรี่ง่าย และ แสดงความเท่ ผู้ให้ข้อมูลมีความคล้ายคลึงกันถึงการลองสูบบุหรี่ โดยมีประเด็นย่อยและรายละเอียด ดังนี้

1.1) ลองเลียนแบบ มีผู้ให้ข้อมูล 15 คน ใน 20 คน เคยลองสูบบุหรี่ โดยให้เหตุผลของการสูบบุหรี่ครั้งแรกว่า เกิดจากการเห็นพฤติกรรมของบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ ตั้งแต่เกิด ทำให้เกิดความอยากรู้อยากลองดูบ้างว่าจะมีความรู้สึกอย่างไร ทั้งที่รับรู้ว่ามีกลิ่นเหม็น ตัวอย่างของการลองสูบบุหรี่ดังนี้

“เห็นพ่อสูบบุหรี่มานานมากแล้ว คนในบ้านก็สูบบุหรี่หลายคน ผมได้กลิ่น กลิ่นมันแรง แซบจุก ผมรู้ว่าไม่ดี แต่ก็เห็นคนสูบบุหรี่เยอะแยะ ผมเลยลองบ้างว่าจะรู้สึกอย่างไร”

1.2) เข้าถึงบุหรี่ง่าย การสูบบุหรี่ของผู้ให้ข้อมูลเริ่มจากนำบุหรี่ที่บุคคลในบ้านวางทิ้งไว้ แล้วนำไปสูบบตามสถานที่นอกบ้านเพื่อไม่ให้ครอบครัวทราบ ดังคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่เคยลองบุหรี่

“ผมเห็นบุหรี่ปู่ที่พ่อวางไว้ผมเลยลองหยิบมาสูบบไม่ให้พ่อรู้ ผมรู้ว่าผมยังเด็กไม่ควรสูบบ ต้องแอบ ๆ สูบบตอนเข้าก่อนไปโรงเรียน หรือซบมอเตอร์ไซด์ไปได้สะพานที่อยู่ใกล้บ้านเพื่อไปสูบบุหรี่ก่อนแล้วค่อยมาโรงเรียน”

นอกจากนี้ การสูบบุหรี่ของวัยรุ่นมีเหตุผลจากการหาซื้อได้ง่ายในชุมชน ร้านขายของชำที่ไม่ยึดกฎหมาย การห้ามขายบุหรี่ให้กับเยาวชน ดังนี้

“ผมซื้อเองที่ร้านค้าใกล้บ้าน ขายให้เพราะคนขายรู้จักผม คงคิดว่าผมซื้อให้พ่อ แต่ผมไม่ได้บอกเขานะว่าซื้อให้พ่อ ผมบอกแค่ซื้อบุหรี่ปู่ 10 บาท คนขายก็เอาให้ 2 มวน แต่บางร้านก็ตีเขาไม่ขายให้เด็ก แต่ผมก็ไปซื้อร้านอื่นได้ เพราะมีร้านค้าแถวบ้านขายอีกหลายร้าน”

1.3) แสดงความเท่ ผู้ให้ข้อมูลที่เคยลองสูบบุหรี่อธิบายว่า ผู้ชายเมื่ออยู่รวมกันเป็นกลุ่ม คนที่สูบบุหรี่จะได้รับเกียรติยอมรับเป็นผู้นำกลุ่ม และรู้สึกว่าเป็นการกระทำที่เท่ น่าสนใจ และเมื่อผู้ให้ข้อมูลสูบบแล้วรุ่นพี่จะยอมรับความสามารถ รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นที่แสดงออกถึงความเชี่ยวชาญ ขำขานจนเป็นที่ยอมรับ และมีผลต่อการอยากทำตามให้เหมือน ซึ่งปรากฏจากคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ตัวอย่างเช่น

“ที่ชวนให้สูบบ ตอนแรกผมปฏิเสธ พี่เลยพ่นควันใส่ผมเลยเอาเลย ในยุทูปมีเทคนิคการพ่นควันบุหรี่ปู่เป็นแบบต่าง ๆ เห็นแล้วเท่อยากลองหัดบ้าง ใครพ่นควันได้สวยยิ่งเท่สุด ๆ”

ประเด็นหลักที่ 2 ยอมรับว่าผู้ใหญ่สูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติ

ผู้ให้ข้อมูลอธิบายการรับรู้พฤติกรรมของครอบครัวที่สูบบุหรี่ว่า เห็นบุคคลในครอบครัวสูบบจนเกิดการรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติได้ เป็นเรื่องปกติเพราะมีงานทำและพึ่งพาตนเองได้ การสูบบุหรี่ได้จึงเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของการแสดงความเป็นผู้ใหญ่ ตัวอย่างเช่น

“ผมไปสูบบอกบ้านไม่ให้ใครเห็นเพราะผมคิดว่าผมยังเด็กเกินไป พ่อกับแม่ก็ห้ามผมสูบบุหรี่ ถ้ารู้จะถูกดุ ถูกตี ผมว่าถ้าผมโตขึ้นแล้วผมสูบบ คงไม่มีใครว่าผมได้ เพราะผมมีพี่ชายที่สูบบุหรี่ พ่อไม่ว่าเพราะพี่มีงานทำแล้ว”

พฤติกรรมตามแผนความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนที่มีครอบครัวสูบบุหรี่

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกถึงพฤติกรรมตามแผนความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ที่ตามบุคคลในครอบครัว ข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกนักเรียน 12 คน ที่สะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนอนาคตด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจต่อการไม่สูบบุหรี่ แม้ว่าจะเคยลองสูบบ โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามแผนใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การควบคุมตนเอง และ 2) การควบคุมจากครอบครัวและชุมชน สาระสำคัญมีดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 การควบคุมตนเอง

การควบคุมตนเองเป็นการแสดงออกถึงความเด็ดเดี่ยวต่อการปฏิบัติตัวเพื่อหลีกเลี่ยงและปฏิเสธ โดยมี 2 ประเด็นย่อย คือ

1.1) ตั้งใจอยู่ให้ห่าง โดยแสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการปกป้องตนเองไม่ให้รับสัมผัส ทั้งการมองเห็น การได้กลิ่น ที่จะกระตุ้นให้เกิดการอยากรู้อยากลอง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลยอมรับว่าการดูแลตนเองที่สำคัญคือต้องหลีกเลี่ยงและปฏิเสธการสูบบุหรี่ และพยายามไม่ใกล้ชิดกับคนสูบบุหรี่ โดยไม่เข้าร่วมกิจกรรมหรืออยู่ใกล้คนที่กำลังสูบบุหรี่ รวมทั้งเบี่ยงเบนความสนใจไปทำสิ่งอื่น การใช้เวลาว่างเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินมากกว่าการไปเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่สูบบุหรี่เป็นสิ่งที่ช่วยให้ไม่สูบบุหรี่ได้ ดังผู้ให้ข้อมูล

ส่วนใหญ่กล่าวว่า

“เวลาพ่อหรือมีพี่ ๆ สูบบุหรี่จะพยายามไม่เข้าใกล้ เพื่อไม่ให้ได้รับกลิ่น จะพยายามอยู่ห่าง ๆ จากคนสูบบุหรี่ ไม่ลองสูบ และไม่ดูคนสูบ รุ่นพี่ที่สูบบุหรี่ชวนไปเที่ยวจะไม่ไปด้วย ทหาอย่างอื่นทำดีกว่า”

“ผมว่าถ้าจะไม่สูบบุหรี่เราควรควบคุมตัวเองโดยเอาเวลาว่างไปออกกำลังกายทุกวัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนสูบบุหรี่ ผมเอาเวลาไปเล่นเกมส่หรือเตะบอลดีกว่า”

1.2) การเห็นโทษของบุหรี่ ที่ผู้ให้ข้อมูลได้บอกเล่าถึงสารเสพติดที่มีอยู่ในบุหรี่ รวมทั้งการมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ที่มีต่อสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ความตั้งใจไม่สูบบุหรี่จึงเกิดจากการรับรู้ถึงโทษต่อสุขภาพดังตัวอย่างเช่น

“พ่อผมเริ่มเป็นมะเร็งตรงหลอดลมแล้ว พ่อไอบางวันไอบเป็นเลือด เสียเหงา ผมสงสาร แต่พ่อยังสูบบุหรี่อยู่ ลดลงเหลือวันละมวน ผมรู้โทษของบุหรี่จากของ ผมตั้งใจไม่สูบแน่นอน พ่อแม่เคยบอกไม่ให้สูบบุหรี่ ผมทำตามที่พ่อแม่ขอ ผมก็เคยขอให้พ่อเลิกบุหรี่แต่พ่อไม่เลิก พ่อเลิกไม่ได้แล้วพ่อก็มีอาการไอบ่อย ผมรู้ว่ามาจากพิษของบุหรี่”

ประเด็นหลักที่ 2 การควบคุมจากครอบครัวและชุมชน

ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมกำกับและการดูแลเอาใจใส่ โดยการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนเกิดได้หลายลักษณะ ได้แก่ การห้ามปราม การว่ากล่าว ตักเตือน และการลงโทษ แต่ผู้ให้ข้อมูลรับรู้ได้การกระทำเหล่านั้นเป็นการแสดงออกถึงความรักและการเอาใจใส่ของบุคคลอันเป็นที่รักเคารพ โดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก 2 ประเด็นย่อย ดังนี้

2.1) การกำหนดเป็นความผิดที่มีต่อพ่อแม่ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงแบบแผนการควบคุมจากครอบครัวและชุมชนที่เกื้อกูลช่วยเหลือกันในด้านข้อมูลข่าวสารถึงพฤติกรรมด้านลบที่เกิดขึ้นนอกบ้านแล้วส่งต่อข้อมูลเพื่อให้เกิดการควบคุมจากครอบครัว ซึ่งครอบครัวและชุมชนได้ประเมินว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมสำหรับเยาวชน เป็นความผิดที่ทำให้พ่อแม่เสียใจ หากต้องการเป็นเด็กดีต้องไม่สูบบุหรี่ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งซึ่งเคยลองสูบบุหรี่มาก่อนและมีแผนความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ว่า

“ผมสูบบุหรี่เกือบทุกวัน วันละ 2 มวนตั้งแต่ต้นเทอม ไปสูบนอกบ้าน ไม่ให้พ่อแม่รู้ พอสูบเสร็จผมก็กลับมาบ้านอาบน้ำแต่งตัวไปโรงเรียน ตอนเย็นก็สูบก่อนกลับเข้าบ้าน เป็นแถว ๆ ได้สะพานในหมู่บ้าน มีคนขี่มอเตอร์ไซด์ผ่านไปผ่านมาเยอะ บางคนก็ไม่สนใจผม แต่คนแถวบ้านเห็นแล้วมาบอกพ่อ พ่อเลยห้ามบอกว่าที่หลังอย่าทำเพราะมันไม่ดี ผมกลัวพ่อดุ พ่อดีและกลัวพ่อแม่เสียใจ ผมจึงตั้งใจว่าจะไม่สูบบุหรี่อีก”

2.2) วางเป้าหมายในชีวิต จากการให้ข้อมูลของกลุ่มที่ตั้งใจไม่สูบบุหรี่พบว่า ผู้ให้ข้อมูลตระหนักว่าบุหรี่เป็นอุปสรรคของการเข้าสู่เส้นทางความก้าวหน้าของชีวิตที่ใฝ่ฝัน การตั้งเป้าหมายร่วมกับได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัวต่อการเรียนและการวางแผนในอนาคต และได้รับการดูแลเอาใจใส่ต่ออนาคตจนเกิดการแลกเปลี่ยนทางด้านความรักและการดูแลทางด้านจิตใจซึ่งกันและกัน ช่วยทำให้เกิดความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ ดังตัวอย่างเช่น

“ผมกำลังจะไปเรียนต่อที่โรงเรียนในเมือง พ่อกับแม่จะส่งผมไปเรียนที่โรงเรียน...(มีชื่อแห่งหนึ่ง) โตขึ้นผมจะเป็นตำรวจเพื่อเลี้ยงดูพ่อแม่ ผมจึงไม่ยอมสูบบุหรี่ก็แล้วจะเข้าเรียนไม่ได้”

การอภิปรายผล

แรงจูงใจในการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีครอบครัวสูบบุหรี่ มีดังนี้

1. ความอยากรู้อยากลอง การลองสูบบุหรี่ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาจากการเห็นบุคคลในครอบครัวสูบบุหรี่ ร่วมกับการสัมผัสควันบุหรี่กลายเป็นผู้สูบบุหรี่มือสอง เป็นการกระตุ้นด้วยประสาทสัมผัสทั้งด้านการมองเห็น การได้รับกลิ่นบ่อยครั้งจนเกิดความอยากเลียนแบบ ร่วมกับได้รับควันบุหรี่ซึ่งมีสารนิโคตินจะเข้าไปกระตุ้นสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก ทำให้เกิดอารมณ์แห่งความสุขความพึงพอใจ (วันเพ็ญ ฐฤทธิศักดิ์วัฒนาการ และคณะ, 2555) เกิดการซึมซับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีการสูบบุหรี่หลายคน หรือสูบบุหรี่ทั้งบิดามารดา ยิ่งเพิ่มความเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นตอนต้นได้มากขึ้น (Otten, Engels, Ven, & Bricker, 2007) ทำให้เกิดความรู้สึกอยากรู้อยากลอง ร่วมกับการหาบุหรี่ได้ง่าย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้พบว่ามวนแรกมักมาจากบุหรี่ที่คนใน

บ้านวางไว้ หรือมีเพื่อนรุ่นพี่ที่หยิ่งยโสให้ลองแบบไม่ต้อง
ซื้อหา เป็นแรงจูงใจจากการเข้าถึงบุหรี่ง่าย หลังจากนั้น
เมื่อต้องการสูบบ่อยขึ้นการหาบุหรี่เองโดยการซื้อในชุมชน
ยังหาซื้อได้ง่ายจากการแบ่งซองขายในร้านขายของชำที่
ไม่คำนึงถึงกฎหมายการห้ามขายบุหรี่ให้กับเยาวชน โดย
อายุที่น้อยที่สุดในกลุ่มที่ลองสูบ เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกเมื่ออายุ
9 ปี สอดคล้องกับการสำรวจของชมรมนักวิจัยไทยเพื่อ
ความสุขชุมชน พ.ศ. 2558 พบว่า เยาวชนเริ่มสูบบุหรี่
ครั้งแรกเมื่ออายุ 8 ปี น้อยกว่าปี พ.ศ. 2557 ที่เยาวชนเริ่ม
สูบบุหรี่ครั้งแรกเมื่ออายุ 15.6 ปี ซึ่งเด็กไทยกว่าร้อยละ 80
สามารถซื้อบุหรี่แบบแบ่งซองขาย (สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2559) รวมทั้งการเห็น
ตัวอย่างที่ผู้ใหญ่ กลุ่มเพื่อนและในสื่อออนไลน์ที่สูบบุหรี่
แล้วผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นว่าเท่านี้แล้วต้องการทำให้เหมือน

2. การคล้อยตามพฤติกรรมของผู้ใหญ่ ยอมรับว่า
ผู้ใหญ่สูบบุหรี่เป็นเรื่องปกติ และหากต้องการให้กลุ่มซึ่งเป็น
ผู้ใหญ่กว่าที่สูบบุหรี่ยอมรับจะต้องสูบบุหรี่ได้ เป็นความเชื่อ
ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่เป็นการแสดงความสามารถ
เพราะเป็นการรับรู้ในระดับจิตสำนึก ซึ่งประกอบด้วย
ทัศนคติ การรับรู้ความสามารถของตนเองและบรรทัดฐาน
ทางสังคม โดย ฌนิษฐ์ชา บุญเสริม, ผกามาศ สุทธิดิวินิช และ
วรษา รวิสานนท์ (2552) ศึกษาพบว่าเยาวชนที่มีทัศนคติ
ที่ดีต่อการสูบบุหรี่จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงกว่าเยาวชน
ที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการสูบบุหรี่ และสอดคล้องกับ
การศึกษาของ จุริย์ อูสาหะ, ฐิติพร กันวิหค, เศรษฐี
จุฬาเสรีกุล และ วิไลลักษณ์ ทฤทธิรพพงศ์ (2558) ที่พบว่า
การรับรู้ภาพลักษณ์ทางบวกกับการสูบบุหรี่ของวัยรุ่น และ
การรับรู้ค่านิยมทางบวกของผู้ที่มีชื่อเสียงหรือประสบ
ความสำเร็จ เป็นความสัมพันธ์ที่มีความเสี่ยงสูงในการสูบ
บุหรี่ ตลอดจนความพยายามที่จะสูบและความอ่อนไหว
ที่จะสูบบุหรี่ของวัยรุ่น ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลมีค่านิยมว่า
การสูบบุหรี่เป็นภาพลักษณ์ทางบวกของผู้ใหญ่จึงเกิดเป็น
แรงจูงใจในการสูบบุหรี่

ความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ที่มีครอบครัวสูบบุหรี่ มีดังนี้

1. การควบคุมตนเอง โดยตั้งใจอยู่ให้ห่าง หมายถึง
ความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงบุหรี่ ไม่มองไม่เห็น ไม่อยู่ใกล้ชิด
กับผู้ที่สูบบุหรี่ หรือกลัวที่จะปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน ซึ่งแสดง

ถึงปัจจัยภายในตนเองที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถ
แห่งตนในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ สอดคล้องกับการศึกษา
ของ พวงผกา คงวัฒนานนท์ (2560) พบว่าการตัดสินใจ
การนำไปสู่การสูบบุหรี่ 5 ประการที่ไม่ควรกระทำ คือ
ไม่มีชาย ไม่ทำให้เห็น ไม่ทำตามเพื่อน ไม่อยากลองและ
ไม่เห็นว่าเป็นบุหรี่ดี เป็นแนวทางป้องกันหญิงวัยรุ่นสูบบุหรี่
ดังนั้นหากวัยรุ่นมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนใน
การหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่สูงส่งผลต่อการสูบบุหรี่ในระยะ
เริ่มต้นต่ำ (กมลภู ถนอมสัจย์ และรัชณี สรรเสริญ, 2554)
นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าวัยรุ่นชายที่มี
ทัศนคติไม่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ มีการรับรู้ความสามารถ
แห่งตนในการไม่สูบบุหรี่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจ
ไม่สูบบุหรี่ (โชคชัย สาครพานิช, 2554) การอยู่ให้ห่างของ
วัยรุ่นด้วยการเบี่ยงเบนความสนใจมาใช้เวลาว่างให้เป็น
ประโยชน์ ชี้ให้เห็นว่า สภาวะทางอารมณ์และความรู้สึกต่อ
คุณค่าในตนเองและการจัดการความรู้สึกเพื่อให้อ่อนคลาย
ในยามว่าง เป็นลักษณะของการสร้างสรรค์และยอมรับ
ว่าการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีประโยชน์ ซึ่งสอดคล้อง
กับการศึกษาของ มัลลิกา มาตระกูล, สุรินทร์ กลัมพากร
และอาภาพร เผ่าวัฒนา (2555) ที่พบว่า การรับรู้การควบคุม
พฤติกรรม ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลิกบุหรี่ การใช้วิธีการ
เล่นกีฬา มีความสามารถทำนายความตั้งใจในการเลิกบุหรี่ได้

การเห็นโทษของบุหรี่ที่ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์
ตรงจากบุคคลในครอบครัวที่สูบบุหรี่ เป็นสิ่งที่สะท้อน
ให้เห็นว่าเป็นข้อมูลที่ช่วยให้เกิดความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ได้
ถึงแม้ว่าในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดผ่านการอบรมวิชาการ
ในโครงการชุมชนไทยไร้ควันบุหรี่ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม
การให้ความรู้เกี่ยวกับบุหรี่และสุขภาพมาแล้ว แต่ถ้ายัง
ไม่เห็นประสบการณ์ของผู้อื่นเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ที่เกิด
ขึ้นจริงแล้ว ก็ยังไม่สามารถนำไปสู่ความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ได้
ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วันเพ็ญ รัชกิจปวงชน, กัลยา
วิริยะ, จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์ และลาวัญญ์ รัตนเสถียร
(2555) ที่ศึกษาเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติและความตั้งใจ
ไม่สูบบุหรี่ก่อนและหลังการให้ความรู้เรื่องของบุหรี่ พบว่า
หลังการทดลองกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่และ
สุขภาพมากขึ้น แต่ทัศนคติต่อบุหรี่และความตั้งใจในการ
ไม่สูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็น
ว่าการได้สัมผัสกับสภาพแวดล้อมที่เป็นประสบการณ์ตรง

ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านทัศนคติและความตั้งใจ
ได้

2. การควบคุมจากครอบครัวและชุมชน โดยการตอบสนองทางลบต่อพฤติกรรมกาสูบหรือช่วยให้เกิดการตั้งใจไม่สูบบุหรี่ได้ ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเมื่อสูบบุหรี่จะรับรู้ว่าจะได้รับการตอบสนองทางสังคมจากครอบครัวและชุมชนด้านลบทั้งสิ้น ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่าหากสูบบุหรี่แล้วบิดา มารดาจะทำโทษ คนในสังคมไม่ยอมรับ สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ที่มีความเสี่ยงทางสังคม คือภาพลักษณ์ที่คนในครอบครัวและผู้เฝ้ามองเป็นด้านลบ ชื่อเสียงถูกทำลาย (ยุพา จิวพัฒนกุล และนนุช เพ็ชรร่วง, 2559) และสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่าหากครอบครัวมีการถ่มการแนะนำ การช่วยเหลือและการติดตามการสูบบุหรี่ของบุตรอย่างเข้มงวด จะช่วยเพิ่มความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชาย (ศิริัญญา ชมขุนทด, พรนภา หอมสินธ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2557) และหากวัยรุ่นได้รับการดูแลเอาใจใส่ทางด้านจิตสังคม การควบคุมการคบเพื่อนที่สูบบุหรี่ และการกำกับติดตามการใช้เวลาว่างจะช่วยลดการเริ่มสูบบุหรี่ของวัยรุ่นได้ (Mercken, Sleddens, Vries, & Steglich, 2013) ดังนั้น การควบคุมจากครอบครัวและชุมชนต่อการสูบบุหรี่ทั้งในและนอกบ้าน โดยกำหนดเป็นความผิดที่มีต่อพ่อแม่ ช่วยเพิ่มพฤติกรรมความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ได้

การวางเป้าหมายในชีวิตได้แก่ ด้านการศึกษาและการวางแผนอาชีพในอนาคตโดยครอบครัวช่วยเหลือปลูกฝังความคิดเกี่ยวกับอนาคต จนเกิดการรับรู้ได้ถึงความรักและความอบอุ่น โดยผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนสิ่งที่พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองปฏิบัติที่แสดงถึงความรักและการดูแล จนเกิดความรู้สึกว่าควรดูแลด้านจิตใจของพ่อแม่ เพื่อเป็นการตอบแทนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า ครอบครัวที่มีพฤติกรรมในการดูแลเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอจะช่วยลดการเริ่มสูบบุหรี่ในวัยรุ่นตอนต้นได้ (Mahabee-Gittens, Xioa, Gordon, & Chou, 2013) นอกจากนี้ การศึกษาของ Hock และคณะ (2014) พบว่าการรับรู้พฤติกรรมใดที่แสดงไปแล้วจะเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า พฤติกรรมนั้นจะถูกตัดออกไป และเมื่อได้รับการเสริมแรงในทางบวกจะทำให้เกิดพฤติกรรม

การไม่สูบบุหรี่ได้ ดังนั้นการตั้งเป้าหมายในชีวิตไว้ทำให้เกิดความตั้งใจไม่สูบบุหรี่

ข้อเสนอแนะ

1. พยาบาลและผู้เกี่ยวข้องในการดูแลสุขภาพเด็กและวัยรุ่นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ หรือกลวิธีในการป้องกันการสูบบุหรี่ของเยาวชน โดยการเพิ่มทักษะการควบคุมตนเองและการควบคุมจากครอบครัวและชุมชน
2. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความตั้งใจไม่สูบบุหรี่โดยการติดตามในระยะยาวในวัยรุ่นตอนต้นที่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่สนับสนุนทุนวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

- กมลภู ฤนอมสัจย์ และ รัชณี สรรเสริญ. (2554). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ในระยะเริ่มต้นของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรชด. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 4(3), 38-47.
- กัลยา วิริยะ. (2558). ปราบกฏการฉ้อโกงทางการแพทย์: การวิจัยเชิงคุณภาพตามปรัชญาของกาดามาเออร์. *วารสารพยาบาล*, 64(3), 6-13.
- ชนิษฐ์ชา บุญเสริม, ผกามาศ สุทธิวินิช, และ วรชารวิสานนท์. (2552). การสำรวจพฤติกรรมกาสูบหรือของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 3(2), 6-14.
- จूरีย์ อูสาหะ, ฐิติพร กันวิหค, เศรษฐี จุฬาเสรีกุล และ วิไลลักษณ์ หฤพรชพงค์. (2558). การสังเคราะห์อภิमानงานวิจัย ปัจจัยป้องกันพฤติกรรมกาสูบหรือในเยาวชนไทย. *วารสารควบคุมโรค*, 41(4), 271-284.
- โชคชัย สาครพานิช. (2554). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตั้งใจสูบบุหรี่ของนักเรียนชายที่ไม่สูบบุหรี่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม จังหวัดตราด. *วารสารการศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาล*

- พระปกเกล้า, 28(1), 44-52.
- พวงผกา คงวัฒนานนท์. (2560). ประสบการณ์การสูบบุหรี่ของหญิงวัยรุ่นตอนปลาย: กรณีศึกษานักศึกษาในกลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 25(2), 9-18.
- มัลลิกา มาตระกุล, สุรินทร์ กลัมพากร และ อภาพร เฝ้าวัฒนา. (2555). ปัจจัยทำนายความตั้งใจในการเลิกสูบบุหรี่มีตนเองในจังหวัดเชียงราย. *วารสารพยาบาล*, 61(1), 10-20.
- ยุพา จิวพัฒนกุล และ นงนุช เพ็ชรรวง. (2559). การป้องกันการสูบบุหรี่ในเยาวชน: มุมมองของครอบครัว. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(2), 42-50.
- วันเพ็ญ ฐฤกิตต์วัฒนการ และ รพีภรณ์ เปี่ยมพิช. (2555). ปัจจัยด้านจิตใจและลักษณะบุคลิกภาพ. *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 19(2), 55-60.
- วันเพ็ญ รัชชปวงชน, กัลยา วิริยะ, จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ และ ลาวัลย์ รัตนเสถียร. (2555). ผลการเรียนรู้การสอนวิชาบุหรี่กับสุขภาพต่อความรู้ ทศนคติและความตั้งใจในการไม่สูบบุหรี่ของนิสิต. *วารสารพยาบาล*, 61(1), 21-30.
- ศิริัญญา ชมขุนทด, พรณา หอมสินธ์, และ รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. (2557). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนและการมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่และความตั้งใจไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชาย. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา*, 8(1), 91-103.
- สุปาณี เสนาดิสัย และ สุรินทร์ กลัมพากร. (2555). *บุหรี่กับสุขภาพ: พยาบาลกับการควบคุมการบริโภคยาสูบ*. กรุงเทพฯ: เบญจผล.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *ปกป้องเยาวชนไทยห่างไกลบุหรี่*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/28396>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่และการดื่มสุราของประชากรไทย พ.ศ. 2557*. เข้าถึงได้จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/smokePocket57>.
- Ajzen, I. (2011). The theory of planned behavior: Reactions and reflections. *Psychosocial and Health*, 26(9), 1113-1127.
- Hock, L. K., Ghazali, S. M., Cheong, K. C., Kuay, L. K., Li, L. H., Huey, T. C., & et al. (2014). Prevalence and factors associated with smoking intentions among non-smoking and smoking adolescents in Kota Tinggi, Johor, Malaysia. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 15, 4359-4366.
- Liao, Y., Huang, Z., Huh, J., Pentz, M. A., & Chou, C. P. (2013). Changes in friends' and parental influences on cigarette smoking from early through late adolescence. *Journal of Adolescent Health*, 53, 132-138.
- Mahabee-Gittens, E. M., Xiaoy, Y., Gordon, J. S., & Khoury, J. C. (2013). The dynamic role of parental influences in preventing adolescent smoking initiation. *Addictive Behaviors Journal*, 38, 1905-1911.
- Mercken, L., Sleddens, E. F. C., Vries, H. D., & Steglich, C. E. G. (2013). Choosing adolescent smokers as friends: The role of parenting and parental smoking. *Journal of Adolescence*, 36, 383-392.
- Otten, R., Engels, R., Ven M., & Bricker, J. B. (2007). Parental smoking and adolescent smoking stage: The role of parents' current and former smoking, and family structure. *Journal of Behavioral Medicine*, 30(2), 143-154.
- Smith, B. N., Bean, M. K., Mitchell, K. S., Speizer, I. S., & Fries, E. A. (2007). Psychosocial factors associated with non-smoking adolescents' intention to smoke. *Health Education Research*, 22(2), 238-247.